

Estudi de la industrialització del País Valencià

Josep M. del Rivero i Zardoya

ABANS d'iniciar aquest breu repàs a la industrialització del País Valencià, vullguera mostrar la meua satisfacció, en primer lloc, per trobar-me en una entitat que tan important paper ha exercit en la vida catalana i que va tenir l'encert de crear, el 1951, la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials, com a filial seua.

Per altra banda, vull agrair molt sincerament els qui m'han invitat a estar avui entre vostès. Crec que el País Valencià, en totes les seues facetes, és poc conegut en l'Estat espanyol i és obligació de tots aquells qui treballem i lluitem per ell, de donar-lo a conèixer. En aquest sentit, no hi ha cap dubte que Catalunya, per motius més que sobrats, ha d'ocupar un lloc destacat.

Avui, el que vaig a intentar comentar-los és el procés d'industrialització valenciana, el seu pes dins el conjunt de l'Estat, les seues característiques, els seus problemes i les seues possibles grans línies de solució.

★ ★ ★

Des dels anys seixanta, el procés d'industrialització del País Valencià ha experimentat un fort creixement, que l'ha situat per damunt de la mitjana espanyola per a aqueixa dècada, i major que el de les àrees tradicionalment més industrialitzades (Catalunya i el País Basc).

El 1960, la contribució de l'agricultura a la formació del producte regional net era del 32,6 per cent; la indústria, el 25,9 per cent; i els serveis, el 41,5 per cent.

Per altra banda, aquest sector industrial experimenta en la dècada dels seixanta un creixement industrial (312,4 per cent) molt superior a la mitjana espanyola (267,5 per cent) i a la d'altres àrees geogràfiques altament industrialitzades, com Catalunya (266,2 per cent) i el País Basc (254,9 per cent).

No és casualitat que siga precisament en els anys 60 quan la nostra industrialit-

zació inicié la seua via ascendent. En aquesta dècada, l'agricultura valenciana, i més concretament els cítrics, patiran un fort revés, tant per l'entrada en vigor de la política proteccionista de la Comunitat, com pels estralls ocasionats per la malaltia viròtica coneguda pel nom de *tristeza*, que arrasará grans extensions de cultius cítrics.

Aquesta situació ens durà a dues conclusions immediates sobre la imatge de l'economia del País Valencià: En primer lloc, que es deurà de rebutjar totalment l'estereotipus, tantes vegades utilitzat, d'identificar el nostre País com a agrícola per excel·lència, el "Levante Feliz". D'altra banda, —reconeixent la importància que va tenir anteriorment el sector agrícola, que va arribar a ser el condicionador de moltes actituds que fins i tot traspassaren el camp econòmic— caldrà corregir la idea que el sector agrícola fou el motor del desenvolupament de la nostra economia. Aquesta darrera tesi es basaria en l'homogeneïtat de totes les comarques valencianes, absolutament errònia, ja que n'existeixen algunes amb fort arrelam artesanal on l'agricultura, si bé arriba a tenir una certa importància, va ser sempre utilitzant un percentatge de mà d'obra molt per baix del de la indústria.

■ RENDA REGIONAL ACTUAL

Arribem així a la present situació, on ens trobem [→ quadre 1] amb una producció regional neta valenciana que supera els 333.000 milions de pessetes i que suposa un 9,5 per cent de la producció total espanyola, essent la participació del sector industrial en la formació del producte net major a nivell de País Valencià que a nivell espanyol. Ara bé, també el pes del sector agrícola supera al País Valencià la mitjana espanyola, lògica perduració d'una activitat que, no pot negar-se, ha tingut una gran importància.

QUADRE 1 ■ PRODUCCIÓ NETA REGIONAL (1973)

	Rang	milions de pessetes	% de producció total espanyola
Alacant	7	99.153	2'8
Castelló	29	40.608	1'1
València	3	194.106	5'6
País Valencià	—	333.867	9'5
Estat espanyol	—	3.448.605	100'0

Font: Banc de Bilbao, *La Renta Nacional de España y su distribución provincial*. 1973.

Seguint la tradicional classificació de sectors, en el quadre 2 podem comprovar l'evolució del producte net del País Valencià, la qual definitivament corroborarà la tesi de l'existència d'un fort sector industrial, que reemplaça un sector cítricol tradicionalment important. Solament Castelló quedarà per baix de la mitjana quant a la seua participació en el producte net del sector industrial.

QUADRE 2

	Agricultura		Indústria		Serveis	
	1962	1973	1962	1973	1962	1973
Alacant	25'00	11'93	35'38	42'57	39'60	45'44
Castelló	39'90	19'74	27'30	34'47	32'79	45'78
València	27'43	10'90	28'36	36'95	44'19	52'13
País Valencià	28'44	12'28	29'95	38'33	42'59	49'38
Estat espanyol	24'63	12'20	34'32	36'94	41'04	50'90

Font: Banc de Bilbao, *La Renta Nacional de España y su distribución provincial*. 1973.

QUADRE 3 ■ TAXES DE PARTICIPACIÓ EL 1973

	% població activa / pobl. total	personal assalariat / pobl. activa
País Valencià	39'99	76'29
Estat espanyol	38'66	69'58

Font: Banc de Bilbao.

Respecte al percentatge de població activa total espanyola concentrada en l'àmbit valencià, aquesta és del 9,53 per cent, xifra major que la que representa el País Valencià en termes de població total espanyola (9,21 per cent). Aquesta població activa representa, d'altra banda, a nivell valencià, un percentatge major sobre la població total que a nivell espanyol i així mateix el personal assalariat sobre la població activa [→ quadre 3].

Tot això ens indicarà que, a nivell valencià, existeix una major densitat econòmica que la mitjana espanyola, i que apareix com un país desenvolupat dins l'Estat espanyol.

Aquest creixent pes industrial al País Valencià és patent si contemplem la contínua ascensió, des del 1962, del seu percentatge en la formació del valor afegit brut espanyol, bé siga referit al conjunt industrial o a les indústries fabrils únicament [→ quadre 4].

El creixement industrial és ajudat per una dinàmica inversora que, en el període 1973-75, representa un 8,5 per cent del total de la inversió duta a terme a l'Estat espanyol, i que va configurant una estructura locacional basada en quatre nuclis (Castelló-Onda, València, Alcoi i Alacant-Elx) units per un eix que recorre el país de nord a sud coincidint amb les vies de comunicació més importants. Aquest eix s'unirà a Alacant amb l'altre existent al País Valencià que, partint d'eixa ciutat, discorre al llarg de la Vall del Vinalopó, zona sabatera per excel·lència.

Aquest procés s'ha fet especialment intensiu en els béns de consum i intermedis, els quals han absorbit quasi el 70 per cent, corresponent als d'inversió (indústria pesada) el 3,30 per cent del total i a la construcció, el 26,93 per cent.

QUADRE 4 ■ IMPORTÀNCIA RELATIVA DE LA INDÚSTRIA VALENCIANA
DINS EL CONJUNT DE L'ESTAT ESPANYOL
(% Valor Afegit Brut Indústria Nacional)

ANYS	ALACANT		CASTELLÓ	
	% total industrial	% indústries fabrils	% total industrial	% indústries fabrils
1962	2'13	3'21	0'87	0'88
1964	2'58	2'67	0'99	1'04
1967	2'67	2'84	1'03	1'06
1969	2'82	2'94	1'06	1'08
1971	2'98	3'12	1'03	1'03
1973	3'23	3'46	1'08	1'50

ANYS	VALÈNCIA		TOTAL PAÍS VALENCIÀ	
	% total industrial	% indústries fabrils	% total industrial	% indústries fabrils
1962	4'40	4'88	7'41	8'10
1964	4'51	4'81	8'10	8'52
1967	4'79	5'07	8'50	8'98
1969	5'11	5'25	9'00	9'28
1971	5'19	5'44	9'22	9'60
1973	5'58	5'93	9'90	10'44

Font: Elaboració pròpia a partir de Banc de Bilbao, *Renta Nacional de España*.

Dins els béns tradicionals, destaquen sectors tals com ceràmica, confecció, mobles de fusta, plàstics per a consum, envasos, transformats metàl·lics, fusta... Sectors que coincideixen plenament amb els tradicionals del model industrialitzador autòcton valencià.

Especialment, aquesta inversió es troba enormement concentrada en uns nuclis determinats, dels quals parlarem més avant. Són quatre, repartits al llarg de tot el País (Castelló-Onda, València, Alcoi i Alacant-Elx), que sumen l'11,87 per cent de la superfície total i acumulen un 72,02 per cent de la inversió total.

Tota aquesta situació replanteja les bases d'allò que fins aleshores s'entenia que era l'economia valenciana. Es torna la mirada cap al sector tradicional, format per béns de consum (ceràmica, calcer, joguines, tèxtil, confecció, llums, taulells, mobles, etc.), sectors en molts casos resultat d'una puixant artesanía (les Valls del Vinalopó), en altres casos, fruit d'una llarga tradició industrial (Alcoi), o sorgits al voltant de nuclis metropolitans necessitats d'abastir-se d'aquest tipus de béns (València ciutat).

Una altra característica de tota la nostra indústria —a banda de la seua homogeneïtat per centrar-se en la producció de béns de consum— serà el seu petit vo-

lum, molt inferior a la mitjana espanyola. Així, mentre en aquest nivell el percentatge de persones que treballen en empreses que no assoleixen els 50 treballadors és del 34, en el cas valencià aquest percentatge augmenta fins el 50,9.

Aquest fet comporta una baixa inversió per lloc de treball, uns processos productius poc tecnificats, amb un predomini de les relacions familiars dins de l'empresa, amb la càrrega negativa que això suposa a l'hora de la presa de decisions. El disseny, control de qualitat, etc., es veurà igualment afectat per aquesta situació.

QUADRE 5

Zones	d'1 a 50 obrers	de 51 a 250	més de 250	Total
País Valencià				
1969	52'0	33'4	14'6	100
1973	50'4	32'2	17'3	100
1974	50'9	31'3	17'6	100
Estat espanyol				
1969	37'7	30'1	32'2	100
1973	36'7	30'3	22'9	100
1974	34'0	30'7	35'1	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'*Estadística de Producció Industrial*, del Servei Sindical d'Estadística

ANY	ESTAT ESPANYOL	PAÍS VALENCIÀ	
		MUNICIPAL	ACTIVITATS
1973	772'3	500'1	490'1
1974	1.034'3	777'--	778'3
1975	1.306'4	675'4	665'8
MITJANA	1.042'1	668'1	664'8

Inversió / llocs de treball per zones industrials

Inversió / llocs de treball per activitats

Zona Alcoi	974'--
Zona Alacant-Elx	440'8
Zona València	577'7
Zona Castelló-Onda	1.494'8
Mitjana valenciana	669'15 *

Béns de consum	464'--
Béns intermedis	1.048'7
Béns d'inversió	5.369'8
Construcció	815'1
Mitjana valenciana	664'8

(*) El fet que les mitjanes per activitats i per zones industrials siguin diferents, és degut al fet que hem descartat aquella quantia d'inversió no generadora de cap lloc de treball i que per a ambdues classificacions no han coincidit les eliminacions.

Pel que respecta a l'estructura de costos de la indústria valenciana, la seua distribució és reflectida de la manera següent:

Despeses	Percentatge
Primeres matèries	37'-
Mà d'obra	26'-
Productes semielaborats	8'5
Transport	3'5
Despeses generals	17'-
Altres	7'-

El nivell de remuneració per persona ocupada per la indústria en general, al País Valencià (138.000 ptes./ persona ocupada) és menor que la mitjana espanyola (158.000 ptes.) per al conjunt de la indústria. Encara que no considerem el valor de les estadístiques que utilitzem¹ com a fidedignes a nivell absolut, sí que les considerem útils per a efectuar una anàlisi comparativa.

Únicament tres sectors superen la mitjana estatal: edificació i obres públiques; cuir, calcer i confecció; fusta i suro, els quals coincideixen amb els únics que tenen una productivitat major a la mitjana espanyola.

Analitzant l'evolució de la remuneració des del 1962, es pot comprovar que l'increment ha estat major per a la indústria valenciana (431) que la mitjana espanyola (416).

Tenint en compte que, malgrat aquest major increment, el nivell de les remuneracions continua essent menor al País Valencià, es pot deduir la gran diferència de nivells salarials existents entre ambdós àmbits geogràfics. Allò ha estat un factor decisor en el procés industrial valencià i, sense cap dubte, un dels factors bàsics que han possibilitat uns preus barats de cara a l'exterior, així com un atractiu per a la localització d'empreses grans i estrangeres (el cas de la Ford a Almussafes).

Pel que respecta a la productivitat (producció mitjana per persona ocupada), i sempre parlant en termes comparatius, hem d'arribar a una conclusió desfavorable per al País Valencià, respecte a la mitjana espanyola, ja que només dos sectors (edificació i obres públiques; i cuir, calcer i confecció) presenten una relació major que la mitjana.

En la majoria dels sectors valencians, l'increment de productivitat ha estat major a la mitjana, però tot i això, per al total industrial l'índex continua essent menor, fet que reflecteix el procés de canvi qualitatiu tan important que està experimentant la nostra indústria [→ quadre 6].

Tot açò ve a posar de manifest un dels principals defectes estructurals de la indústria valenciana, com és l'escàs grau de racionalització i mecanització dels processos productius, que es reflecteixen per l'escassa presència de tècnics dins els sectors valencians, comparat amb la situació general espanyola. Ens trobem amb sectors intensius en mà d'obra. El fet que el percentatge del Valor Afegit

(1) Banc de Bilbao, *La Renta Nacional de España y su distribución provincial* (Madrid, 1975).

Brut (VAB) de la indústria valenciana sobre la producció total (38,7) siga major que la mitjana espanyola (37,5) ens vindrà a ratificar aquesta major participació de la mà d'obra valenciana en l'estructura dels processos productius.

Per últim, direm que a banda de la mà d'obra, l'altre factor important dins aquesta estructura dels processos productius són les primeres matèries, amb una escassa incidència dels productes semielaborats.

Destaquem les fortes relacions exteriors de la nostra indústria, amb una tendència constantment creixent, ja que el total exportat del País Valencià el 1976 representava un 17,2 per cent del total espanyol, i encara han augmentat eixes relacions des del 1970 en un 689,6 per cent. Més important encara és el percentatge de renda produïda que s'exporta el 1975, que és del 18,4, mentre que per al total espanyol és del 9. Així mateix serà una dada altament interessant que el 21,55 per cent del total exportat per l'Estat cap a la CEE provinga del País Valencià, cosa que indica la importància que per a aquest País té el fet d'arribar a uns acords immediats amb el Mercat Comú.

QUADRE 6 ■ INDEX DE CREIXEMENT DE LA PRODUCTIVITAT (1973)
(Base: 1962 = 100)

ACTIVITATS	PAÍS VALENCIÀ	ESTAT ESPANYOL
Mineria	369	456
Edificació i Obres Públiques	416	401
Aigua, gas i electricitat	553	462
Alimentació, begudes i tabac	165	188
Tèxtil	361	340
Cuir, calcer i confecció	433	351
Fusta i suro	272	242
Paper, premsa i Arts gràfiques	463	429
Químiques	441	360
Ceràmica, vidre i ciment	477	449
Metàl·liques bàsiques	227	279
Transformats metàl·lics	904	1.042
TOTAL	325	331

Font: Banc de Bilbao, *La Renta Nacional de España y su distribución provincial*.

El sistema financer al País Valencià —entès com al conjunt d'entitats de crèdit i estalvi de tot tipus, així com borsa i borsins de valors que hi operen— té com a característica bàsica la “pèrdua eminent del control dels recursos que ací generen, amb les conseqüències que això pot carregar; entre altres, una menor capacitat de decisió i control de les línies fonamentals del desenvolupament econòmic de la regió.”² Potser aquesta siga la causa que el finançament com a proble-

(2) E. BONO, “El sistema financiero”, en *Aduanas*, octubre-desembre de 1972, pàg. 149.

QUADRE 7

ANYS	EXPORTACIONS milions de pessetes	% EXPORTACIONS País Valencià / Estat espanyol
1970	14.573	8'7
1971	22.205	10'7
1972	38.432	15'6
1973	57.176	16'9
1974	58.163	14'9
1975	72.605	16'9
1976	100.509	17'2

Font: Elaboració pròpia a partir de *La Región Exporta*, de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de València.

Sectors més importants de l'exportació valenciana	(%)
Agrícola	27'9
Calcer	23'3
Maquinària	8'06
Tèxtil	7'25
Fusta	5'42
Indústria alimentària	5'18
<hr/>	
Per àrees geogràfiques (any 1976)	(%)
CEE	56'60
EUA	18'10
Orient Mitjà	3'41
COMECON	2'40
Àfrica	4'63

ma estructural de la Petita i Mitjana Empresa (PME), en el cas del País Valencià, siga més greu encara, atès el seu caràcter condicionador de l'activitat industrial.

Analitzarem el tema des de dos punts de vista que es troben íntimament relacionats. Per un costat, veurem quina és la situació real de les empreses-tipus del País Valencià, i per un altre, ens referirem al paper que exerceixen les institucions financeres de cara a les empreses. La dificultat de fer un balanç per sectors econòmics ens ha obligat que siga a nivell general. El fet de no estendre'ns en aspectes concrets de cada font de finançament és perquè anualment són objecte de tractament en els Informes Econòmics anuals de les Cambres de Comerç del País Valencià. La informació que hem pogut obtenir, per mitjà d'una sèrie de consultes a empreses representatives de sectors i zones del País Valencià, permet arribar a les següents conclusions sobre el seu finançament:

- a) La immensa majoria de les empreses del País Valencià utilitza com a font bàsica de finançament dues modalitats: els fons propis i el crèdit ban-

cari. Un nombre molt escàs utilitza el crèdit de béns d'equipament, de proveïdors i de clients. La utilització del finançament via les Caixes d'Estalvis, al País Valencià, és realment reduïda, cosa lògica per altra banda tenint en compte l'elevada intervenció dels seus recursos.

b) La font més important de fons prové dels recursos propis, que se situen, per a les empreses de tipus mitjà i petit, al voltant del 70 per cent.

c) El percentatge d'autofinançament en la inversió bruta de les empreses oscilla al voltant del 50 per cent. Xifra molt elevada, i que denota una majoria de PME, ja que les grans, per les seues relacions financeres, l'utilitzen menys. No obstant això, i segons l'opinió d'entesos del tema, en les grans empreses de països avançats es dona un major grau d'autofinançament que en les grans espanyoles.

d) La banca comercial, considerada com una font important de circulant, no supera en termes generals el 30 per cent.

e) Es pot afirmar categòricament que l'empresa valenciana no acudeix al mercat de capitals, ni sota la forma d'accions ni d'obligacions.

f) La banca oficial té una escassa participació en el finançament de les empreses valencianes. Més aviat podríem dir que la seua participació és nul·la. Encara que les empreses coneixen els avantatges que reporta aquest tipus d'entitats, poques hi han acudit i es pot atribuir aquest fet a la llarga tramitació exigida, a la seua lentitud i, fonamentalment, al fet que no es dedique a la petita i mitjana empresa.

g) Aproximadament el 30 per cent de les empreses valencianes acudeix a la banca industrial per a resoldre els seus problemes de finançament. Per part de les empreses s'atribueix a aquest tipus d'institucions que exigeixen una sèrie de contraprestacions elevades, hipoteques d'immobles i avals, desproporcionades totes aquestes exigències a les característiques de les petites i mitjanes empreses de València.

■ PROBLEMES

A | Des del punt de vista estructural

• *Proliferació d'empreses*

Volum predominantment petit unit a un gran nombre d'empreses. Gran tradició artesana, unida a la circumstància que el tipus d'indústria que es dona al País Valencià és de fàcil constitució, tant pel que es refereix a l'aportació de capital com a tècnica, i fins i tot a eixida del producte, en basar-se en definitiva en béns de consum, de tecnologia coneguda i basada en l'aplicació intensiva de mà d'obra. Amb tot, l'automització no s'ha de jutjar apriorísticament negativa basant-se en els hipotètics avantatges que tenen les grans empreses.

Aquestes característiques, des del punt de vista del capital i de la tecnologia, són dos factors, sense cap dubte, de summa importància i explicatius del fet que s'haja arribat a una total proliferació d'empreses. Però aquesta situació s'a-

companya d'una altra de no menor importància: es tracta de la poca diferenciació que es produeix entre el propietari i el gerent.

- ***Equips obsolets***

Les innovacions no es donen en la mesura que es va fent necessari per a competir internacionalment.

- ***Escassetesa de relacions interindustrials***

Ací ens interessa estudiar-la des del punt de vista que es considera que com major és el grau de diversificació més completa és l'estructura sectorial, ja que permet un major increment de les relacions interindustrials. En el primer estudi de localització industrial, dut a terme el 1973 per la Cambra de Comerç de València, ja es parlava que a nivell valencià l'existència del fenomen d'especialització de la indústria és tan profunda, marcada i accentuada que "és necessari destacar-lo com a nota diferenciadora i peculiar del creixement industrial valencià."³ L'estudi de la Cambra reconeixia que, gràcies a aquesta especialització, s'havia pogut realitzar d'una forma molt accelerada. Això no obstant, advertia que allò que en un primer moment de l'etapa de creixement pot considerar-se com a positiu, es pot convertir en tot el contrari amb el pas del temps, ja que una etapa de crisi pot afectar més, d'altra banda, una excessiva especialització de l'economia valenciana, la qual, en el nostre cas, és a nivell de nuclis industrials.

- ***Relació respecte a les primeres matèries***

Aquesta dependència tan forta de les primeres matèries, unida al fet que han ocupat un paper de primeríssim ordre en l'estructura econòmica internacional, fa que ens plantejem aquesta dependència com un desenvolupament de la industrialització valenciana. I el pertorben, perquè el poder negociador que l'empresari valencià petit i mitjà té per a fer front a possibles negociacions de preus d'aquelles matèries, és nul del tot, i l'ajuda que puga rebre de l'Administració per a resoldre-ho, igualment nul·la.

- ***Comunicacions i infraestructura***

En aquest apartat estudiarem quins aspectes de l'actual sistema de comunicacions del País Valencià poden tenir una major incidència en el desenvolupament industrial de tot el territori. En aquest punt, ens fixarem únicament —per creure-ho de major importància— en les comunicacions per carretera. Per a nosaltres, el problema del transport no pot ser considerat de forma aïllada. Un intent de solucionar les seues possibles deficiències haurà de passar per la resolució d'altres, com: "a) l'organització especial de les activitats humanes; b) l'adaptabilitat dels serveis i inversions existents; c) les necessitats i aspiracions de les gentes."⁴

- ***Altres problemes***

Per la seua absència, destacaria la falta d'atenció pel disseny industrial i per un control de qualitat per a la indústria.

(3) COCIN, *Memoria econòmica de Valencia, 1971* (València, 1973).

(4) J. JANÉ SOLÀ. Pròleg al llibre *El transporte colectivo urbano en España* (Barcelona, 1972). Pàg. 11.

Així mateix, dins els processos productius, són escassos els tècnics i professionals que permeten una moderna gestió i assimilació de les tècniques actuals.

B | Des del punt de vista de les relacions exteriors de l'economia valenciana

El problema sorgeix en plantejar-se la necessitat de continuar exportant i del canvi estructural experimentat: mà d'obra incorporada cada vegada més cara, i una situació econòmica europea no excessivament folgada.

Enfront d'aquesta situació, cal que els components, investigador i de disseny, s'incorporen decididament.

C | Des del punt de vista del paper de l'Administració

• *Influència de la centralització*

D'una banda, des del punt de vista científic i investigador, el fet que els centres que s'hi dediquen tendeixen a radicar en el centre, crea un doble problema. La falta de coneixement de la situació real, per una banda, i per una altra, l'absorció del factor humà intel·lectual.

Ens referim a la impossibilitat que la centralització ha comportat de crear institucions regionals de dades, havent de recórrer sempre a fonts estatals, amb el consegüent problema quan s'ha requerit de fer una anàlisi regional o municipal.

Una altra conseqüència que crea la centralització és la tendència a radicar a la capital les seus de les grans empreses, atretes per avantatges de tota mena; però sempre més políticoinstitucionals que econòmiques. Aquesta situació crea un drenatge de tècnics i, fonamentalment, de capitals.

• *Poca atenció de l'Administració*

Aquest aspecte ha de ser considerat com l'absència total d'aquest tipus de suport oficial a l'economia valenciana, i de la manca de consideració per part de l'Administració respecte a les característiques essencials d'aquella economia, a l'hora de fixar la política econòmica. Per altra banda, aquest problema no pot deslligar-se del de la centralització existent a l'Estat espanyol, els efectes de la qual acabem d'examinar.

L'absència del País Valencià de les actuacions dels plans de desenvolupament i de l'actuació de l'institut Nacional d'Indústria, serien dos exemples clars de l'arraconament en què hom ha tingut, i té, el País Valencià. Però, a banda de tots els punts anteriors, la indústria valenciana ha estat discriminada respecte d'un altre tipus d'indústries que han gaudit d'una major atenció, per exemple, del crèdit oficial.

Pel que es refereix a l'activitat del sector públic al País Valencià, estudis recents⁵ mostren que el saldo entre Eixides (Ingressos pressupostaris més finançament de Renda Pública) i Entrades (Despeses pressupostàries i Distribució Deute Públic) és negatiu, i es xifra en un efecte desfavorable per a la nostra economia de 7.572,8 milions de pessetes.

(5) E. LLUCH, J. MAFÉ i J.J. PÉREZ TORTAJADA. "La actividad del Sector Público en el País Valenciano", a *Panorama Bursátil*. Bolsín de Comercio de Valencia, juny 1976.

• *La càrrega de la Seguretat Social*

El sistema vigent en tot l'Estat espanyol, de cara al finançament de la Seguretat Social, es basa fonamentalment en les aportacions de les empreses, les quals hi contribueixen en un 75,1 per cent. La resta és repartida entre els treballadors (18,8 per cent), essent l'aportació de l'Estat únicament del 5,9 per cent.

Ara bé, ¿com afecta aquest sistema de finançament de la Seguretat Social les empreses del País Valencià? La font de finançament prové de les empreses, i la cotització d'aquestes empreses està en funció del nombre de treballadors que tinguen i dels seus sous, sense tenir en compte el volum de la producció. Per tant, les empreses que tenen un elevat percentatge de mà d'obra en la seua estructura productiva es veuen perjudicades respecte d'altres amb processos més tecnificats. No cal repetir, una vegada més, que precisament les empreses valencianes es caracteritzen per ser intensives en mà d'obra, amb la qual cosa aquest sistema les afecta molt negativament.

Aquest model d'industrialització valencià, que anomenaríem autòcton, diferirà d'un altre que en els darrers anys va tenir una gran audiència entre la classe dominant valenciana i que volia basar la futura industrialització en la presència i les repercussions d'una sèrie de grans complexos que es varen instal·lar al País Valencià i, més concretament, a les comarques més pròximes a la ciutat de València, lligats, generalment, al capital americà. Estic referint-me a la IV Planta Siderúrgica a Sagunt, la Ford a Almussafes, i la I.B.M. a la Pobla de Vallbona. Des de la nostra perspectiva, els efectes que puguen esperar-se d'aquestes instal·lacions són, des del punt de vista industrial, molt escassos.

El primer cas, Sagunt, a banda de la situació conjuntural actual, està comprovat que la nova instal·lació d'una siderúrgia no atrau per ella mateixa indústries auxiliars. Els casos d'Avilés, Fos o Taranto són ben explícits. Pel que es refereix a Ford, el seu possible efecte industrial seria, forçosament i únicament, derivat dels seus subministraments; i aquests provenen, lògicament, dels assentaments de la indústria auxiliar de l'automòbil dins l'Estat espanyol (País Basc, Catalunya i Madrid). I.B.M., pels seus processos altament tecnificats, només podrà repercutir en la mà d'obra molt qualificada i en quantitat escassa.

Aquests fets característics ens duren a unes conclusions, com són: En primer lloc, que el País Valencià es configura com una àrea econòmica altament industrialitzada (la 4a.). Fets que vindran a corroborar aquesta tesi seran, *primer*, una participació de la Renda Regional en el total de la producció espanyola per al 1973 del 9,5 per cent. Una major densitat econòmica de població activa sobre la total de quasi el 40 per cent, front a la mitjana espanyola del 38,6 per cent. Igualment ressaltem el fort procés d'urbanització que ha experimentat la població valenciana els darrers setanta anys, que, en període actiu, ho fa en el sector industrial en un 41,5 per cent del total, front a un 20,3 en l'agricultura. *Segon*, aquest fort creixement industrial adopta un model de desenvolupament industrial propi i específic per a tot el País Valencià, basat en totes les característiques comunes i al mateix temps amb una problemàtica també similar. Aquest

model d'industrialització autòctona ha deixat definitivament arrere les idees "industrialistes" que temps enrere hom va voler imposar a València, fent basar eixe model en tota una sèrie de grans implantacions vinculades al capital estranger i que la pràctica ha demostrat que tenen, des del punt de vista industrial, una escassa i difícil rellevància i repercussió. *Tercer*, a unes característiques comunes succeeixen també línies d'acció del mateix sentit. I, en aquesta línia, voldríem destacar, com a actuacions concretes imprescindibles per a escometre ja el desenvolupament industrial del País Valencià, les següents: potenciació de serveis comuns que els acompanyen per a l'assoliment d'un desenvolupament harmònic i complet; política coherent amb el model d'industrialització; exigències d'una progressiva i necessària obertura a l'exterior.

En aquests moments en què el País recupera la consciència de la seua capacitat de govern, cal que, quan la tingam en les nostres mans, sapigam utilitzar-la bé, i que obtingam el poder polític necessari per a prendre tota la sèrie de mesures urgents. Un govern autònom dins el qual existirà la Conselleria d'Indústria, una altra de Planificació, etc., és avui una meta urgent. Tot això, és clar, en el marc del conjunt industrial espanyol, ja que sense tenir-lo en compte seria inviable plantejar-se una política industrial per al País Valencià.